

УДК 630 * 67

І. М. ЖЕЖКУН *

**ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН У ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОМУ СТАНІ
ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ СХІДНОГО ПОЛІССЯ**

ДП "Новгород-Сіверська лісова науково-дослідна станція" УкрНДЦЛГА

Наведено результати аналізу фінансово-економічного стану лісогосподарських підприємств Східного Полісся в динаміці за період 2003 – 2007 років.

Ключові слова: аналіз, фінансовий стан, майно, кошти, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність, фінансові результати, прибуток, рентабельність.

Реформування відносин і механізму функціонування підприємств лісогосподарської галузі вимагає постійного спостереження за їх фінансово-економічним станом, здатністю виконувати покладені на них господарські, екологічні та соціальні функції. Необхідність удосконалення економічного та організаційно-правового механізмів функціонування лісового господарства країни відповідно до положень Лісового Кодексу (2006) та "Концепції реформування та розвитку лісового господарства" (2006) робить актуальними крахування регіональних особливостей господарської та економічної діяльності підприємств галузі.

Тому визначення в динаміці фінансово-економічного стану лісгоспів Східного Полісся та виявлення загальних тенденцій їх змін є важливим з погляду надання подальших рекомендацій щодо поліпшення їхньої діяльності. Нами було проаналізовано фінансово-господарську діяльність 8 лісогосподарських підприємств Чернігівського та Сумського обласних управлінь лісового та мисливського господарства (ОУЛМГ), які територіально належать до Східного Полісся, та визначено загальні тенденції змін в їхньому фінансово-економічному стані за період 2003 – 2007 років за п'ятьма напрямками:

- склад майна та джерела його утворення;
- ліквідність і платоспроможність;
- фінансова стійкість;
- ділова активність;
- фінансова результативність (прибутковість і рентабельність) [3, 4].

Тенденції змін у складі майна та джерелах його утворення

Тенденції змін показників складу майна лісогосподарських підприємств Чернігівського та Сумського ОУЛМГ свідчать про переважно позитивну їх динаміку. Так у 2006 – 2007 рр. порівняно з базовим 2003 роком збільшилися: вартість усього майна лісогосподарських підприємств, у т. ч. матеріальної складової, обсягів грошових коштів, запасів.

Але у стані платіжної дисципліни в аналізованому періоді відбулися не такі однозначні зміни. У 37,5 % підприємств регіону у 2006 – 2007 рр. до рівня 2003 року збільшилися розміри дебіторської заборгованості. До того ж ще у 25,0 % підприємств наприкінці кінці аналізованого періоду порівняно з 2003 роком зменшилися обсяги необігового капіталу.

Однак деякі негаразди в динаміці складу майна окремих лісогосподарських підприємств Східного Полісся не позначилися негативно на їхніх виробничих можливостях. Виробничий потенціал лісогосподарських підприємств наприкінці аналізованого періоду порівняно із 2003 роком збільшився завдяки зростанню вартості основних засобів та обсягів незавершеного виробництва. Обсяги виробничих запасів збільшилися у 2006 – 2007 рр. порівняно з 2003 роком лише у 62,5 % аналізованих лісогосподарських підприємств.

Тенденції змін показників стану основних засобів лісогосподарських підприємств регіону в аналізованому періоді здебільшого були негативними. Знос основних засобів збільшувався у 87,5 % аналізованих підприємств; частка активної частини основних засобів зменшилась у 37,5 % підприємств.

* © І. М. Жежкун, 2009

Динаміка відновлення та списання непридатних для використання основних засобів була нестійкою за роками і окремими лісгосподарськими підприємствами, що вказує на відсутність у них чіткої політики або обсягів вільних фінансових ресурсів для необхідного рівня оновлення їхніх виробничих потужностей.

При загальній позитивній динаміці обсягів джерел коштів, які вкладені у майно лісгосподарських підприємств регіону, у структурі джерел їх фінансування, відбулися суперечливі зміни. При загальному зростанні обсягів власних коштів власний обіговий капітал збільшився лише у 75,0 % аналізованих підприємств. Відповідно у 25,0 % лісгосподарських підприємств у 2006 – 2007 рр. порівняно з 2003 роком обсяги власних коштів, що вкладаються у фінансування поточної діяльності, зменшилися. У 50 % аналізованих підприємств власних обігових коштів станом на 2006 – 2007 рр. не було взагалі, що свідчить про труднощі для останніх у фінансуванні поточної операційної діяльності.

62,5 % аналізованих лісгосподарських підприємств збільшили у 2006 – 2007 рр. порівняно із 2003 роком свою залежність від позичених джерел коштів. При залученні позиченого капіталу 25,0 % підприємств не користувалися довгостроковими та короткостроковими позиками банків протягом усього аналізованого періоду. Зменшили обсяги довгострокових і короткострокових позик порівняно з 2003 роком ще 37,7 % лісгосподарських підприємств регіону; решта 37,5 % – навпаки, збільшили.

Три чверті аналізованих лісгосподарських підприємств збільшили свою залежність при фінансуванні господарської діяльності і від кредиторів – контрагентів. Кредиторська заборгованість – основне джерело позичених коштів всіх лісгосподарських підприємств протягом аналізованого терміну, її частка в обсягах джерел фінансування коливалася за окремими підприємствами від 11,5 до 40,0 %. Висока питома вага та збільшення обсягів кредиторської заборгованості в динаміці у більшості лісгосподарських підприємств регіону свідчать про недостатні темпи нарощування ними обсягів власного обігового капіталу.

Аналіз динаміки змін складу майна та джерел його утворення в лісгосподарських підприємствах Східного Полісся за період 2003 – 2007 років свідчить про певні тенденції.

1. У більшості лісгосподарських підприємств регіону протягом 2004 – 2007 років у стані майна відбувалося бажане збільшення його вартості, а також виробничого потенціалу підприємств.

2. Стан основних засобів (рівень зносу, оновлення, списання) характеризувався переважно негативними тенденціями.

3. У структурі джерел коштів лісгосподарських підприємств позитивним було збільшення обсягів власного капіталу за наявності 25,0 % підприємств галузі, що в поточній діяльності не залучали кредитів банків.

4. Негативними тенденціями слід вважати збільшення у 75 % лісгосподарських підприємств регіону обсягів кредиторської заборгованості та відсутність у 50 % підприємств на кінець аналізованого періоду власних обігових коштів.

Тенденції змін у ліквідності та платоспроможності лісгосподарських підприємств

Усі аналізовані підприємства у 2003 – 2007 рр. мали незбалансовані баланси з погляду обсягів активів за групами ліквідності та пасивів, згрупованими за строками їх погашення. У складі груп ліквідності активів лісгосподарських підприємств Східного Полісся переважно збільшувалися в аналізованому періоді обсяги: найбільш ліквідних активів (у 87,5 % підприємств); активів, що реалізуються повільно (у 87,5 % підприємств), та активів, що складно реалізуються (у 75 % підприємств). Навпаки, зменшувались обсяги активів, що реалізуються швидко (у 62,5 % підприємств).

У складі груп пасивів, утворених за ознакою строковості їх оплати, в аналізованому періоді також наявними були спільні тенденції. Зростали у більшості аналізованих підприємств обсяги негайних пасивів (75 % підприємств) і постійних пасивів (100 %). Короткострокові пасиви (строк погашення до 1 року) були відсутніми протягом

аналізованого періоду у 37,5 % лісогосподарських підприємств, довгострокові пасиви – у 25 %, а зростали – у 37,5 і 50 % лісогосподарських підприємств.

Таким чином, виходячи з динаміки обсягів груп ліквідності активів і груп пасивів за строками оплати, впливає висновок щодо домінування в аналізованому періоді на більшості підприємств лісогосподарської галузі регіону тенденції нарощування обсягів як груп активів, так і обсягів груп пасивів при загальній їх незбалансованості по роках за розмірами в межах самих підприємств.

Про нестійкий стан ліквідності підприємств Східного Полісся у 2003 – 2007 роках свідчить також динаміка їхніх коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності (табл. 1).

Таблиця 1

Показники ліквідності та платоспроможності лісогосподарських підприємств Східного Полісся в динаміці за 2003 - 2007 рр.

Показники	Значення показників за лісгоспами в 2003 / 2004 / 2005 / 2006 / 2007 рр., дол. од.							
	Н - Сіверський	Семенівський	Холми-нський	Корюківський	Чернігівський	Шосткинський	Кроле-вський	Свесь-кий
1. Загальний коефіцієнт покриття	1,150	2,140	1,614	1,379	0,978	0,466	0,678	1,407
	1,250	2,080	1,516	1,582	0,891	0,808	0,822	3,423
	1,240	1,700	1,651	1,275	0,498	0,670	1,239	1,999
	1,245	1,724	1,327	0,818	0,579	–	1,192	2,714
	1,197	1,828	1,198	–	–	–	–	–
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,444	0,798	0,422	0,376	0,627	0,155	0,220	0,747
	0,453	0,848	0,367	0,447	0,373	0,223	0,196	1,571
	0,206	0,585	0,316	0,282	0,222	0,152	0,204	1,072
	0,156	0,834	0,306	0,121	0,320	–	0,225	1,126
	0,389	1,024	0,381	–	–	–	–	–
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,002	0,253	0,158	0,004	0	0,007	0,010	0,206
	0,044	0,490	0,131	0,106	0,002	0,013	0,118	0,684
	0,005	0,439	0,056	0,008	0,005	0,003	0,053	0,766
	0,004	0,545	0,086	0,006	0	–	0,166	0,816
	0,006	0,650	0,074	–	–	–	–	–
4. Коефіцієнт розрахункової платоспроможності	0,524	0,939	0,636	0,660	0,590	0,176	0,340	0,953
	0,515	1,027	0,494	0,850	0,393	0,366	0,326	2,130
	0,377	0,879	0,413	0,507	0,233	0,241	0,588	1,456
	0,368	1,129	0,335	0,151	0,345	–	0,531	1,726
	0,589	1,248	0,474	–	–	–	–	–
5. Коефіцієнт ліквідної платоспроможності	0,931	0,907	1,132	1,007	0,772	0,347	0,476	1,147
	0,867	0,921	1,090	1,241	0,530	0,795	0,535	1,163
	0,727	0,931	1,080	1,000	0,350	0,628	0,716	1,192
	0,903	–	–	0,702	0,430	–	0,161	1,221
	0,838	–	–	–	–	–	–	–

Так, загальний коефіцієнт покриття, який указує, скільки гривень поточних активів припадає на 1 гривню зобов'язань, збільшився у 2006 – 2007 рр. до рівня 2003 року лише на 50 % аналізованих лісогосподарських підприємствах, а на другій їх половині, навпаки, зменшився. Якщо не враховувати у складі поточних активів підприємств найменш ліквідної їх частки (запасів і товарів), тобто за коефіцієнтом швидкої ліквідності, маємо ще більш негативну динаміку. Лише 37,5 % лісогосподарських підприємств наприкінці аналізованого періоду збільшили до рівня 2003 року значення цього параметра, а переважна більшість (62,5 %) – зменшили. Динаміка коефіцієнта абсолютної ліквідності, що характеризує ступінь грошового покриття зобов'язань підприємств, була більш позитивною: його рівень збільшився у 2006 – 2007 роках до рівня 2003 року у 62,5 % лісогосподарських підприємств, зменшився – у 25 % і не змінився – у 12,5 %. Але величина цього параметра щодо більшості підприємств була нижчою за нормативну.

Зміни платоспроможності лісогосподарських підприємств регіону досліджень, як і ліквідності, за період з 2003 по 2006 – 2007 рр. також не мали однобічного характеру. Грошова та розрахункова платоспроможність збільшилась у 62,5 % аналізованих

підприємств, а у 37,5 % – зменшилася. Ліквідна платоспроможність збільшилась у 50 % лісгосподарських підприємств, у решти – зменшилася. При цьому в окремі роки на підприємствах відбувалися зміни різної спрямованості (почергове збільшення або зменшення рівнів показників ліквідності та платоспроможності).

Таким чином, аналіз тенденцій змін рівнів ліквідності та платоспроможності лісгоспів Східного Полісся за період 2004 – 2007 рр. свідчить про їхню нестійкість і нестабільність за роками та окремими підприємствами.

Тенденції змін у фінансовій стійкості лісгосподарських підприємств

Аналіз тенденцій змін у стійкості фінансового стану лісгосподарських підприємств у довгостроковій перспективі свідчить здебільшого про погіршення ситуації у більшості (75,0 %) з них. Дуже складне положення із власним обіговим капіталом і збільшенням обсягів позичання коштів виявлено у 50,0 % лісгоспів регіону (табл. 2).

Таблиця 2

Показники фінансової стійкості лісгосподарських підприємств Східного Полісся в динаміці за 2003 – 2007 рр.

Показники	Значення показників за лісгоспами в 2003 / 2004 / 2005 / 2006 / 2007 р.р., дол. од.							
	Н - Сіве-рський	Семені-вський	Холми-нський	Корюків-ський	Чернігів-ський	Шосткин-ський	Кроле-вський	Свесь-Кий
1. Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,633	0,884	0,811	0,779	0,677	0,530	0,757	0,851
	0,674	0,887	0,792	0,769	0,690	0,620	0,780	0,868
	0,693	0,848	0,773	0,780	0,643	0,678	0,864	0,804
	0,698	0,805	0,665	0,701	0,552	–	0,812	0,817
	0,580	0,796	0,618	–	–	–	–	–
2. Коефіцієнт фінансової залежності	1,580	1,131	1,233	1,284	1,477	1,496	1,321	1,175
	1,484	1,127	1,263	1,300	1,449	1,613	1,282	1,152
	1,443	1,179	1,294	1,282	1,555	1,474	1,157	1,244
	1,443	1,242	1,504	1,427	1,812	–	1,231	1,224
	1,724	1,256	1,618	–	–	–	–	–
3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,011	0,148	0,143	0,107	-0,092	-0,511	-0,103	0,071
	0,024	0,130	0,127	0,175	-0,099	-0,240	-0,042	0,223
	0,030	0,118	0,154	0,077	-0,307	-0,203	0,038	0,167
	0,106	0,175	0,005	-0,078	-0,393	–	0,039	0,225
	0,143	0,212	-0,017	–	–	–	–	–
4. Коефіцієнт структури залученого капіталу	0,150	0	0	0	0,166	0,091	0	0
	0,157	0	0	0	0,121	0	0	0
	0,141	0	0,074	0	0,093	0	0	0
	0	0	0,237	0	0,107	–	0,014	0
	0	0	0,186	–	–	–	–	–
5. Коефіцієнт довгострокового залучення позичених коштів	0,080	0	0	0	0,073	0,075	0	0
	0,070	0	0	0	0,051	0	0	0
	0,059	0	0,021	0	0,049	0	0	0
	0	0	0,107	0	0,080	–	0,003	0
	0	0	0,103	–	–	–	–	–
6. Тип поточної фінансової стійкості	Нестійк.	Абс.	Нестійк.	Норм.	Критич.	Критич.	Критич.	Абсол.
	Нестійк.	Абс.	Нестійк.	Абсол.	Критич.	Критич.	Критич.	Абсол.
	Нестійк.	Абс.	Нестійк.	Нестійк.	Критич.	Критич.	Нестійк.	Абсол.
	Нестійк.	Абс.	Нестійк.	Критич.	Критич.	–	Нестійк.	Абсол.
	Норм.	Абс.	Критич.	–	–	–	–	–

Три чверті лісгосподарських підприємств Східного Полісся на кінець аналізованого періоду (2006 – 2007 рр.) знизили ступінь своєї фінансової незалежності порівняно з 2003 роком і лише 25,0 % – її підвищили (коефіцієнти концентрації власного капіталу та фінансової залежності). Водночас 62,5 % лісгосподарських підприємств регіону досліджень збільшили частку власного капіталу, яка використовується для фінансування поточної діяльності (коефіцієнт маневреності власного капіталу). Але ця частка не досягає мінімального рекомендованого рівня у 0,4 – 0,6. Коефіцієнт маневреності власного капіталу

у кращих за фінансовим станом лісогосподарських підприємствах (ДП "Семенівське ЛГ", ДП "Свеське ЛГ") максимально становив 0,212 – 0,225.

Поліпшення стану справ із використанням власних коштів у фінансуванні поточної операційної діяльності лісогосподарських підприємств ще не набуло необхідних темпів.

Динаміка обсягів власного та позиченого капіталу, відображена через коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів, свідчить про більші темпи зростання обсягів позичених коштів, ніж власних у 2006 – 2007 рр. порівняно з 2003 роком у 62,5 % лісогосподарських підприємств регіону. Проте у структурі залученого капіталу підприємств переважали позитивні тенденції змін.

Так, аналіз динаміки рівнів коефіцієнтів довгострокового залучення позичених коштів і структури залученого капіталу свідчить, що 25,0 % підприємств лісогосподарської галузі регіону у 2007 – 2006 роках до рівня 2003 року зменшили залежність від зовнішнього фінансування довгостроковими кредитами банків і взагалі не залучали його ще 37,5 % підприємств і лише 37,5 % лісогосподарських підприємств збільшили свою залежність від довгострокових позик.

У підприємствах, які мали в аналізованому періоді довгострокові кредити банків (62,5 %), в окремі роки спостерігалися різноспрямовані зміни значень коефіцієнтів довгострокового залучення позичених коштів і структури залученого капіталу. Тобто лісогосподарські підприємства в певні роки зменшували, а в інші збільшували обсяги позичання довгострокових кредитів банків.

Аналіз динаміки поточної фінансової стійкості в лісогосподарських підприємствах Східного Полісся (обсягів і відповідності джерел фінансування запасів і типів поточної фінансової стійкості) свідчить про наявність суттєвих проблем у половині підприємств галузі.

Так, незважаючи на збільшення в динаміці обсягів відповідних джерел формування виробничих запасів на переважній більшості лісогосподарських підприємств регіону (на 75,0 %), лише 50,0 % із них на кінець аналізованого періоду характеризувалися абсолютним (25 %), нормальним (12,5 %) і нестійким (12,5 %) типами поточної фінансової стійкості. Решта 50,0 % підприємств характеризувалися критичним станом поточної фінансової стійкості, тобто ситуацією, коли за відсутності власного обігового капіталу вартість виробничих запасів не покривається відповідними джерелами їх фінансування, а також підприємства мають прострочену кредиторську й дебіторську заборгованість.

Таким чином, аналіз тенденцій змін у стані фінансової стійкості лісогосподарських підприємств Східного Полісся за період 2003 – 2007 рр. дає змогу зробити такі висновки.

1. Більшість підприємств (75,0 %) знизили рівень власної фінансової незалежності (на 3,4 – 19,3 % до рівня 2003 року) в довгостроковій перспективі і лише 25,0 % – її підвищили.

2. У короткостроковій перспективі лише 50,0 % підприємств мали достатні рівні поточної фінансової стійкості, решта характеризувалися критичним станом при фінансуванні поточної операційної діяльності.

Тенденції змін у діловій активності лісогосподарських підприємств

На кінець аналізованого періоду порівняно з 2003 роком лісогосподарські підприємства Східного Полісся поліпшили показники ділової активності. Проте у 2006 – 2007 рр. на більшості підприємств регіону досліджень з'явилася тенденція зменшення ефективності використання певних видів активів.

Стабільно збільшувались у динаміці у більшості аналізованих лісогосподарських підприємств виручка від реалізації, валовий прибуток, поліпшувалися використання власного та основного капіталу. Ефективність використання основних засобів (фондовіддача) щорічно поліпшувалася протягом усього аналізованого періоду лише у 62,5 % підприємств лісогосподарської галузі регіону, у решти – у 2007 році погіршилася порівняно з попереднім роком.

Показники ефективності використання складових обігового капіталу (коштів у розрахунках, виробничих запасів, кредиторської та дебіторської заборгованостей) також не мали стійкої однобічної спрямованості в аналізовані роки. Обіговість коштів у розрахунках (в обігах) стабільно збільшувалася до 2007 року у 62,5 % лісгосподарських підприємств регіону, а обіговість виробничих запасів (в обігах) – у 75,0 %. У решти в окремі роки спостерігалось поліпшення або погіршення використання цих видів обігових ресурсів порівняно з попереднім роком. Однак у 2007 році ситуація з використанням обігових коштів погіршилася до рівня попереднього року в усіх підприємствах.

Зменшувався в динаміці за роками період погашення кредиторської заборгованості у 37,5 % лісгоспів Східного Полісся, у решти – в певні роки збільшувався, що свідчить про труднощі з поверненням позичених коштів.

Протягом 2004 – 2006 рр. поліпшувався стан справ з використанням дебіторської заборгованості (зменшувався рівень коефіцієнта погашення дебіторської заборгованості) у половині лісгосподарських підприємств регіону досліджень. У другій половині лісгоспів протягом одного або двох років порівняно з попередніми роками, навпаки, збільшувалася частка дебіторської заборгованості в обсягах виручки від реалізації продукції, що вказує на погіршення стану розрахунків покупців із лісгосподарськими підприємствами за отриману продукцію. У 2007 році тривалість розрахунків із дебіторами збільшилася до рівня попереднього року в усіх підприємствах.

Неоднозначні тенденції в лісгосподарських підприємствах Східного Полісся у використанні матеріальних факторів виробництва відобразилися на показнику тривалості операційного циклу. Зменшувалася тривалість періоду виробництва продукції протягом усього аналізованого часу лише у 62,5 % лісгосподарських підприємств. У 25 % із них вона почала збільшуватися з 2006 року, ще у 12,5 % – з 2007 року. Збільшення тривалості циклу виробництва продукції у 37,5 % підприємств району досліджень останнім часом вказує на суттєве погіршення у них маркетингових позицій на ринку та зниження ефективності використання майна.

Рівень потенційних можливостей лісгосподарських підприємств Східного Полісся до економічного росту без залучення додаткових фінансових джерел (коефіцієнт стійкості економічного зростання) в аналізованому періоді характеризувався нестійкою динамікою у переважній їх більшості (у 87,5 %). Лише 12,5 % лісгосподарських підприємств регіону протягом усього аналізованого періоду поліпшували структуру капіталу та нарощували власні (внутрішні) резерви до економічного росту. За нестійкою динамікою рівня цього показника за роками загалом підвищили наприкінці аналізованого періоду до позначки 2003 року власні потенційні можливості до збільшення обсягів виробництва 87,5 % лісгосподарських підприємств регіону досліджень і лише 12,5 %, навпаки, зменшили.

Таким чином, незважаючи на нестійку позитивну динаміку рівнів частини показників ділової активності лісгосподарських підприємств, в аналізованому періоді переважна їх більшість (87,5 %) зберегли можливості до самофінансування процесу збільшення обсягів виробництва. Негативні тенденції щодо зменшення рівнів ділової активності почали виявлятися у частині лісгосподарських підприємств Східного Полісся в кінці аналізованого періоду – в 2006 – 2007 рр. Необхідним є прийняття економічних стимулюючих заходів, спрямованих на поліпшення умов функціонування підприємств лісгосподарської галузі і відповідне пожвавлення їхньої ділової активності.

Тенденції змін у показниках фінансових результатів лісгосподарських підприємств

В аналізованому періоді для лісгосподарських підприємств Східного Полісся була характерною тенденція поступового збільшення за роками собівартості реалізованої продукції та інших складових витрат підприємств (адміністративних, збутових, інших оперативних). Лише в окремі роки певним лісгосподарським підприємствам (наприклад, ДП "Холминське ЛГ" у 2005 році) вдавалося зменшити порівняно з попереднім роком адміністративні витрати, а всім аналізованим підприємствам у 2006 році – витрати на збут.

Загалом усі складові витрат лісогосподарських підприємств у 2006 – 2007 рр. суттєво збільшилися до рівня 2003 року: собівартість реалізованої продукції – в 1,6 – 2,5 разу, адміністративні витрати – в 1,4 – 2,8 разу, витрати на збут – в 1,2 – 2,3 разу, інші оперативні витрати – в 1,1 – 2,3 разу.

Показники доходності та прибутковості діяльності лісогосподарських підприємств регіону досліджень, на відміну від показників витрат, в аналізованому періоді мали менш стійкі тенденції змін як за роками, так і за окремими підприємствами. Стабільно збільшувалися в динаміці лише обсяги виручки від реалізації продукції (зростання за 3 – 4 роки становило від 1,5 до 2,4 разу). Збільшилися у 2006 – 2007 рр. порівняно із 2003 роком інші операційні доходи лише у 71,4 % лісогосподарських підприємств, у решти 28,6 % – зменшилися. Зростання обсягів інших операційних доходів за окремими лісогосподарськими підприємствами становило від 1,3 до 2,1 разу, а зменшення – 12 – 97 %.

Фінансові результати від операційної (виробничої) діяльності у 2006 – 2007 рр. до рівня 2003 року загалом збільшилися в усіх лісогосподарських підприємств регіону (від збитків у 14,3 % підприємств до зростання в 1,1 – 6,5 разу у решти 85,7 % підприємств). Але стабільно збільшувалися за роками обсяги фінансових результатів від операційної діяльності лише в 14,3 % підприємств, у решти динаміка змін цього показника була нестійкою (зростав і зменшувався в окремі роки).

Нестійкість тенденцій змін за роками та лісогосподарськими підприємствами в аналізованому періоді притаманна також показникам прибутковості. Так, обсяги чистого прибутку стабільно збільшувалися в динаміці лише у 14,3 % підприємств Східного Полісся. У решти спостерігалися збільшення та зменшення обсягів прибутковості в окремі роки аналізованого періоду. Загалом обсяги чистого прибутку збільшилися у 2006 – 2007 рр. порівняно з 2003 роком у 85,7 % лісогосподарських підприємств регіону (збільшення сягало 1,5 – 16,8 разу). У 14,3 % лісогосподарських підприємств обсяги чистого прибутку наприкінці аналізованого періоду, навпаки, зменшилися (майже на 94,0 %).

У динаміці відносних показників ефективності діяльності (рентабельності) лісогосподарських підприємств регіону досліджень в аналізованому періоді загалом переважали позитивні тенденції. У 2006 – 2007 рр. до рівня 2003 року збільшилися показники: рентабельності активів, рентабельності інвестицій і власного капіталу – у 85,7 % лісогосподарських підприємств. Однак рентабельність реалізованої продукції збільшилася наприкінці аналізованого періоду до рівня 2003 року лише у половині лісогосподарських підприємств, у другій половині – зменшилася. Динаміка рівнів показників рентабельності за роками була нестійкою, в певні роки рентабельність складових майна і реалізації продукції збільшувалися, в інші – зменшувалися. Рівні показників рентабельності, особливо реалізації продукції, протягом аналізованого періоду були низькими у більшості лісогосподарських підприємств регіону (не перевищували 2,7 – 6,0 %).

Таким чином, аналіз динаміки абсолютних і відносних показників фінансових результатів діяльності лісогосподарських підприємств Східного Полісся за період 2003 – 2007 років свідчить про такі тенденції.

1. У лісогосподарських підприємствах регіону досліджень відбувалося стійке збільшення всіх складових витрат (собівартості реалізованої продукції, збутових витрат, адміністративних та інших операційних витрат) при зростанні обсягів виручки від реалізації та фінансових результатів від операційної діяльності.

2. Усі лісогосподарські підприємства на кінець аналізованого періоду були прибутковими, але збільшили ступінь власної результативності господарської діяльності до рівня 2003 року лише 85,7 % із них, решта 14,3 % – зменшили. Динаміка фінансових показників доходності і прибутковості діяльності була нестійкою за роками, що вказує на відсутність стабільних, насамперед економічних умов для стійкого підвищення ефективності їх господарювання.

Висновки.

1. За підсумками аналізу фінансово-економічної діяльності лісогосподарських підприємств Східного Полісся за період 2003 – 2007 років визначено позитивні тенденції, пов'язані із щорічним зростанням обсягів виробництва та реалізації продукції, фінансових результатів від операційної діяльності, власного капіталу та виробничого потенціалу.

2. Значними коливаннями між окремими підприємствами (а в деяких із них і за роками) або переважно негативними тенденціями за більшістю лісогосподарських підприємств регіону в аналізованому періоді характеризувалися динаміка стану основних засобів (рівнів зносу, оновлення, списання), обсягів кредиторської заборгованості, обсягів власного обігового капіталу, рівнів ліквідності та платоспроможності, фінансової незалежності, поточної фінансової стійкості, прибутковості та рентабельності реалізованої продукції. Тобто ще є багато напрямів, де потрібно поліпшити фінансово-господарську діяльність лісогосподарських підприємств регіону.

3. Виходячи зі стану основних засобів і суттєвої експертної орієнтованості більшості державних підприємств лісогосподарської галузі стратегія їхнього розвитку має бути спрямованою на технічне переозброєння, яке в сучасних умовах є можливим на засадах лізингу.

4. Проблеми із платоспроможністю, ліквідністю, фінансовою стійкістю, рентабельністю у лісогосподарських підприємств регіону досліджень мають дві основні причини: недостатність результатів діяльності для збереження прийняттого фінансового становища (низький рівень прибутковості) або нераціональність розпорядження результатами діяльності (фінансами). За умови оптимізації фінансового стану підприємствам необхідно намагатися насамперед забезпечити прийнятний рівень прибутковості господарювання, адже можливості поліпшення фінансового стану лісогосподарських підприємств за рахунок раціональнішого використання результатів діяльності ефективні, але мають обмежений у часі характер дії.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Концепція реформування та розвитку лісового господарства. Затв. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.04.2006 р. – № 208 – р.
2. Лісовий Кодекс України // Кодекси України. – 2006. – № 6.– К.: Форум, 2006. – 74 с.
3. *Мец В. О.* Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 1999. – 132 с.
4. *Рудюк Л. В.* Фінанси підприємств: Навч. посібник для дистанційного навчання. – К.: Ун - т "Україна", 2005. – 226 с.

Zhezhkun I. M.

TENDENCIES OF CHANGES IN FINANCIAL & ECONOMICAL CONDITION OF FOREST ENTERPRISES IN EAST POLESYE

SE "Novgorod-Siverska Research Station" of URIFFM

Results of analysis of financial and economical condition of forest enterprises of East Polesye during 2003 – 2007 are presented.

Key words: analysis, financial condition, property, money resources, liquidity, solvency, financial firmness, business activity, financial results, profit, profitability.

Жежкун И. Н.

ТЕНДЕНЦИИ ИЗМЕНЕНИЙ В ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОМУ СОСТОЯНИИ ЛЕСОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ ВОСТОЧНОГО ПОЛЕСЬЯ

ГП "Новгород-Северская лесная научно-исследовательская станция" УкрНИИЛХА

Представлены результаты анализа финансово-экономического состояния лесхозов Восточного Полесья в динамике за период 2003 – 2007 гг.

Ключевые слова: анализ, финансовое состояние, имущество, финансовые средства, ликвидность, платёжеспособность, финансовая стойкость, деловая активность, финансовые результаты, прибыль, рентабельность.

E-mail: desna-90@rambler.ru

Одержано редколегією 7.10.2009 р.